

Domoljubje pod Uršljo goro

Drobci o medvojnem času na Lubasovi domačiji

Na domačiji v Podkraju v bližini Raven na Koroškem, po domače pri Lobasu ali Lubasu, z ženo Tončko živi Beno Kotnik, rojen leta 1931, dober poznavalec zgodovine svoje rodbine in bogat vir podrobnih spominov na medvojne dogodke, ki jih je pripravljen deliti tudi z drugimi. Domačijo sta prepustila sinu Bojanu, ki zdaj gospodari na njej.

Posestvo z lovskim dvorcem graščine Šratnek je za svojega sina, živinozdravnika Franca (ki je zdravil tudi ljudi, njegov komplet za puljenje zob je denimo romal k partizanom), kupil Kotnikov praded po mamini strani Valentin Lečnik, po domače Vohnet s Selovca. Kotnikova mama, Frančeva edinka Flora Lečnik, ki se je glasbeno izobraževala v Gradcu, pa se je leta 1919 poročila z Benom iz znane družine Kotnik z Dobrij.

Mož je bil liberalno usmerjen, Maistrov bореc v Malgajevi četi, član narodnega sveta za Mežiško dolino po prvi svetovni vojni, odbor-

Nad Lubasovo kmetijo v gozdu je še en spomenik, ta je posvečen prvemu sekretarju KPS (ne OF, kot pomotoma piše na plošči) za mežiško okrožje Poldetu Eberletu - Jamskemu. Na mestu, kjer so 7. novembra 1943 našli mrtvega sekretarja, so leta 1957 odkrili spomenik.

nik rdečega konzuma, član KPJ od leta 1939. V srednji kmetijski šoli Grm v Novem mestu je kot mladenič spoznal Matevža Haceta in tudi kasnejša vidna partizana, Pavleta Žaucerja Matjaža (ki je bil po stroki agronom) in Dušana Kvedra Tomaža, je spoznal že pred vojno. Kveder ga je jeseni leta 1941 obiskal s prošnjo, da bi organiziral OF v Mežiški dolini, o čemer priča tudi spominsko znamenje pod lipo v bližini mogočne Lubasove hiše, ki je stara štiristo let.

Domačija je dobila partizansko ime Pri Hostniku

Oče Beno Kotnik je prvi odbor OF za Guštanj in okolico s somišljeniki ustanovil dobro leto pozneje (12. oktobra 1942) na Navrškem Vrhu, v spomin na ta dogodek današnje Ravne

Foto Andreja Čibrom Kodrin

Beno Kotnik je bil med vojno še deček, a so se mu dogodki močno vtisnili v spomin.

na Koroškem slavijo svoj krajevni praznik. Kmalu po tem sestanku je bil znova aretiran, a k sreči izpuščen, tako kot že ob prvi aretaciji leta 1941 takoj po prihodu Nemcev, ker je bil sumljiv zaradi svojega podpisa pod Manifest prijateljev SZ. Po množični aretaciji vaščanov, ki je bila ukrep okupatorja v odziv na Hotuljski tabor, pa je bil konec leta 1943 poslan na prisilno delo v Wolfsberg. Beno Kotnik mlajši predvideva, da so družino pred izselitvijo obvarovali očetovi nekdanji tovariši, ki so se pozneje sicer opredelili za drugo stran.

Na kmetiji je po izgonu moža, ki se ni smel vrniti domov, gospodarila Benova žena Flora (mati našega sogovornika) ob pomoči poslov, kot so na posestvu imenovali hlapca in dekli. Na domačiji je živel tudi rejeneec Karel, ki se je vojaško izuril v sicer nedokončani pilotski šoli v Zemunu, a se ni odzval mobilizaciji v nemško vojsko, temveč je s somišljeniki odšel iskat stik s partizani in v Topli nad Črno na Koroškem našel Žaucerjevo skupino. Ta se je spomladi 1943 premaknila nižje po dolini, v bližino Lubasovega posestva, na Obretanovo. Lubasovi so takrat prvič doživeli obisk partizanov. Karel, s partizanskim imenom Don, je postal obveščevalni častnik in je večinoma deloval v bližini doma. V partizane je odšla tudi najstarejša Florina hčerka in Benova sestra Lojzka, mladinska sekretarka, ki je prekinila šolanje v

mariborski realni gimnaziji; njeno partizansko ime je bilo Cvetka.

Lubasova domačija je dobila ime Pri Hostniku. Tu je bila kurirska javka, v gozdu nad njo pa so zgradili bunker, sedež okrajnega odbora OF Guštanj. Partizanska aktivistka Olga Kastelic Marjetka je ustanovila pionirsko organizacijo v Kotljah in v njej so bili tudi Lubasovi otroci Stanko, Beno, Rezika in Flori. Bili so predvsem kurirji, zbirali so sanitetni material in podatke, Benu Kotniku pa je najbolj ostala v spominu akcija pri ravenskem gradu, kjer so iz čebelnjaka, last nemčurja, uspešno odnesli med in sladkor za ranjene partizane, čeprav je nemška straža na njih streljala, oni pa so se podviga lotili, četudi so imeli v edini pištoli le en naboj...

Ko je bil v napadu na Mežico ranjen Don, so mu domači v gozdu pripravili zavetje in poklicali hišnega zdravnika dr. Erata, a ta si, ker ni bil kirurg, ni upal sam odstraniti kroglice iz kolena. To je z britvijo in s kleščami pozneje naredil kovač Rožankov Zep. Kako je nenavadni poseg potekal, se Kotnik še zdaj živo spominja, po okrevanju pa se je partizan Don priključil Koroškemu odredu.

Po izdaji beg od doma s srečnim koncem

Bunker, sedež okrajnega odbora OF Guštanj, so Nemci 20. septembra 1944 zaradi izdaje odkrili in napadli, partizanom, ki so bili takrat v bližnjem mlinu, pa se je uspelo umakniti.

Pod lipo blizu Lubasove domačije stoji spominsko znamenje, ki priča o pogovoru Dušana Kvedra Tomaža in Bena Kotnika Lubasa septembra 1941 o organiziranju OF v Mežiški dolini. Znamenje so odkrili leta 1986.

Njihovo opremo in hrano iz bunkerja je moral z volovsko vprego v nemško policijsko postojanko v Kotlje odpeljati mladi Beno. Flori je uspelo prek kurirčka in zaupnikov o nevarnosti obvestiti svojega moža, da je zbežal iz Wolfsberga. Sama je izkoristila nepazljivost stražarjev med nočnim spopadom policistov s kurirjema ter z vsemi štirimi otroki pred neizbežno selitvijo zbežala z domačije do soseda, zjutraj pa je z Donom in partizani odšla na negotovo pot. Kmetijo so Nemci izropali.

Beno Kotnik še danes pomni prvo partizansko kosilo pri kmetu v Kotu. Zjutraj so Lubasovi popili še mleko domačih krav, ki so ga s seboj prenašali v vedru – to vedro je še zdaj pri hiši. Potem se je družina ločila. Flori, bil je dober risar, je odšel v partizansko tehniko Netopir, mlajša brat in sestra pa sta bila nameščena v Macigojeve bunkerje in pozneje h kmetom v Savinjsko dolino. Mama je postala sekretarka AFŽ na sedežu okrožja OF Dravograd, vzpostavljenim pod Naravskimi ledinami, kjer se ji je pozneje pridružil mož, ki je prevzel vodenje gospodarske komisije pri okrožju. Beno pa je kot spremljevalec odšel z Donom na oficirski tečaj v Luče, kjer je bil kurir, in obiskoval je tudi šolo v Solčavi.

Ob nemški ofenzivi na osvobojeno ozemlje v Savinjski dolini so se Lubasovi otroci s spremljevalci z veliko sreče prebili nazaj na Koroško. Beno je postal očetov kurir, sedež okrožja OF in KP Dravograd pa so zaradi izdaje

Zapisi v knjigi

Medvojnna usoda tudi Lubasove družine, predvsem otrok, je opisana v knjigi Borice Vičar iz Maribora *Otroci vojne pod Uršljo goro*, ki je v samozaložbi izšla leta 1991. Kot zanimivost naj omenimo, da je avtor risb Benov brat Florijan Flori Kotnik.

še dvakrat preselili, naprej na Kozarnico in nazadnje v Zarazborje, kjer se je pridružil tudi Flori. Brata sta na predvečer 1. maja 1945 na Homu nad Lubasovim zakurila kres, ognji pa so zagoreli tudi po drugih vrhovih nad Guštanjem in oznanjali vseprisotnost partizanov.

Neizbrisljiv ostaja tudi spomin na mimohod partizanov skozi svobodni domači kraj, Lubasovi, oče in sinova Beno in Flori, so bili v novih oblačilih, sešitih iz zaplenjenega blaga kozakov, ki jih je na Slemenu premagala 14. divizija.

Lubasova kmetija je bila domačim teritorialcem ob vajah gostoljubna tudi vsa leta po osvoboditvi, med vojno za samostojno Slovenijo pa je bila zbirno mesto enot TO s štabom, tu so tudi hranili orožje. Ob nameščanju spominskih tabel na podobnih lokacijah, pa so, z nekoliko grenkobe pripominja Beno Kotnik, na to domačijo pod Uršljo goro, kjer je gospodaril 40 let, pozabili.

Andreja Čibron Kodrin

Razstava

Preživeli: portreti taboriščnikov

V galeriji Photon v prostorih nekdanje občine Šiška v Ljubljani bo do 8. februarja na ogled fotografska razstava Gorana Bertoka *Preživeli*. Avtor je upodobil preživele taboriščnike, žrtve fašističnega in nacističnega režima in preko njih opozarja na ponavljajoče se ideološko nasilje, ob pomoči katerega so si različne vladavine z ognjem in mečem, stopajoč preko trupel, prizadevale za doseganje višjih ciljev. Razstavljeni portreti so v svoji črnini zelo ne navadni. Na vprašanje, zakaj se je odločil za fotografiranje nekdanjih taboriščnikov in jih upodobil v črnini, pa Goran Bertok odgovarja: »Avtor pravi, da se že več kot dve desetletji skozi fotografijo ukvarja s tematiko človeškega telesa, njegove krhkosti, ranljivosti, minljivosti, ter nasilja. Taborišča druge svetovne vojne so gotovo ena od največjih skrajnosti, ko gre za nasilje. In tudi ena od skrajnosti, ko gre za vprašanje človeka, njegove narave, napredka, civilizacije. Spraševal sem se, ali je sploh možno s človeškega obraza razbirati skrajnosti taboriščnih izkušenj. Od takrat je namreč minilo že več kot šestdeset let. Razlika se najbrž skriva globlje. Zato sem se odločil, da ne bom predstavil klasičnega portreta. Moje fotografije na tej razstavi pravzaprav niso črno-bele, temveč skorajda črne. Poleg tega pa marsikdo od portretirancev miži. Recimo, da vse to predstavlja vez s preteklostjo.«

Tudi za portretirance je bila to povsem nova izkušnja. »Žal nisem mogel fotografirati

Andrej Stanovnik pred svojim portretom

Portretiranca Dušan Stefančič in Zdravko Valentin Petrič

članov iz vseh taboriščnih odborov, prav predstavljanje različnih odborov oziroma izkušnja različnih taborišč pa je sestavni del te fotografske zgodbe, ki jo sestavljajo portreti ter imena nekdanjih taboriščnikov in navedba taborišča ali taborišč, v katerih so bili internirani. Pogovarjamo se o nasilju, ki se je zgodilo že pred davnim časom, vsaj zame, ker sem bil rojen skoraj dvajset let po koncu druge svetovne vojne. Vendar se mi zdi izkušnja tabo-

rničnikov, ki sem jih portretiral, še kako aktualna in živa. Mineva manj kot dvajset let od izkušnje vojne in koncentracijskih taborišč in genocida na območju naše nekdanje skupne države. Stvari, ki so se mi takrat zdele nezamisljive in nemogoče. In vendar so se ponovno zgodile.«

J. H.

Avtor razstave z nekaterimi portretirankami, nekdanjimi taboriščnicami: Dan Valič, Boženo Legiša in Sonjo Cunder

Foto: Jožica Hribar

Foto: Jožica Hribar

Foto: Jožica Hribar